

**ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ (дошкільна та спеціальна освіта).
Розробила – к.ф.н., доцент кафедри філософії
Пухта Ірина Степанівна.**

Семінарське заняття 1. Філософія в системі теоретичного знання.

1. Світогляд, його типи і види.
2. Міфологія, релігія та філософія як типи світогляду.
3. Специфіка предмету філософії. Характерні риси філософського мислення.
4. Структура та функції філософського знання. Обговорення уривку тексту А. Баумейстра А.
5. Співвідношення філософії та науки. Питання про науковий статус філософії.

Питання для обговорення:

1. *Які основні компоненти таких видів світогляду, як феміністичний, патріархальний, світогляд радянської людини, рашистський, екологічний, цинічний, гедоністичний?*
2. *Які перспективи існування у майбутньому таких типів світогляду як міфологічний та релігійний?*
3. *Знайти приклади філософського мислення або постановки філософських питань в літературі, кіно.*
4. *До уривку Баумейстра А.:*
 - *Що таке граничні запитання?*
 - *Що означає погляд на світ з позиції цілого?*
 - *Чому філософія є осередком критичного мислення?*
 - *В який спосіб філософія виконує функцію посередниці між різними дискурсами?*
 - *Чому філософія є чинником розвитку людини і суспільства?*
5. **Література обов'язкова:**

1. Баумейстер А. Вступ до філософських студій або інтелектуальні подорожі до країни філософії. – Київ, 2017. – 237 с.
2. Кримський С. Філософія - авантюра духу чи літургія смислу? // http://sophia.nau.edu.ua/images/download/krim_filosof.pdf
3. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу : підручник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 650 с.

Семінарське заняття 2. Античність як джерело філософських ідей Європейського Заходу.

1. Східна та західна парадигми мислення. Основні школи та поняття.
2. Перші філософські школи та питання.
3. Антропоцентричний поворот у філософії. Етичні ідеї Сократа та діалектичний метод.
4. Обговорення «Апології Сократа» Платона.
5. Елліністична філософія та її проблематика. Обговорення листів Сенеки.

Питання для обговорення «Апології Сократа»:

1. *Як відрізнити правду від неправди? На що орієнтуватися і кому вірити? Сократ каже: «Вони (обвинувачі) не сказали ні слова правди, а від мене ви почуєте найцирішу правду».*

2. Чи правильно Сократ робить, коли не бере гроші за навчання, адже це поширена практика. Чим обумовлене його рішення і чи вважаєте його вірним?
4. Що стало причиною обмови Сократа і подання на нього до суду? Чи мало воно під собою підстави? Чи було воно справедливим?
5. Як найлегше зіпсувати молодь? І що означає саме це поняття «зіпсута молодь»?
7. Що робить молодь добродесною: закони, чи мудра людина, яка буде цю молодь навчати і передавати їй свою мудрість?
8. В яких богів варто вірити: в тих, яких всі визнають, чи в тих, з якими відчуваєш внутрішній зв'язок, як Сократ із своїм внутрішнім «демоном»?
9. Чи варто мудрій людині боятися смерті?
10. Чому людям легше турбуватися про гроші, славу й почесні, ніж про розум, істину й душу?
11. Чи правильно для людини, яка вважає себе мудрою, відмовлятися від участі у державних справах і робити все тільки приватно (іншими словами, чи повинен інтелектуал стояти осторонь від політики?)
12. Чому варто людині вділяти більше уваги: душі чи тілу? Чому про душу турбуватися важче?
13. На чьому боці була рація: афінської громади, яка визнала філософа винним, згідно висунутого звинувачення, чи на боці Сократа, який не вважав себе винним і таким, що заслуговує покарання?
14. Яка мораль, на вашу думку, ефективніша: побудована на традиції, повазі до авторитетів, чи та, що випливає з розуму і переконання, що необхідно турбуватися про душу і творити добро?
15. Чи правильний життєвий вибір зробив Сократ (з точки зору його учнів, афінських громадян, дітей, друзини, з вашої точки зору)?
16. Які постаті в історії ви знаєте, що своїм життєвим вибором нагадують вибір Сократа?
17. Який урок ви засвоїли від Сократа?
18. Чи правильно, на вашу думку, поводить себе Сократ на суді? Що було найбільшою помилкою Сократа? Що найбільше розізлило суддів у поведінці Сократа?

Література:

1. Платон Апологія Сократа // https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Apolohia_Sokrata/
2. Конспект 5 листів Сенеки «Моральні листи до Луцилія» (на вибір). Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=9115>
3. Адо П'єр Філософія як спосіб життя. Новий Акрополь, 2020. - 312 с.
4. Ворбертон Найджел Коротка історія філософії Наш формат, 2023. - 224 с.
5. Расел Б. Історія західної філософії. Пер. з англ. Тарашук П, Пісняк Ю. Фоліо, 2024.- 864 с.

Семінарське заняття 3. Проблеми західноєвропейської філософії від Середньовіччя до Модерну.

1. Вплив християнства на середньовічну філософію. Апологетика. Патристика, схоластика.
2. Проблема співвідношення знання та віри у середньовічній філософії. Симфонія віри та розуму Томи Аквінського.
3. Епоха Відродження та поява гуманізму. Обговорення «Листа про гуманізм Піки делла Мірандоли».
4. Дилеми емпіризму, раціоналізму, сенсуалізму та «коперніканський поворот Канта».
5. «Категоричний імператив» І. Канта.

Питання для обговорення:

1. Які основні ідеї принесло християнство у духовне життя Європи?
2. Що таке креаціонізм, есхатологія, сотеріологія, теологія, теодицея?
3. На чому базуються ідеї гуманізму?
4. Як гідність людини обґрунтовано в «Листі про гуманізм» Піко Делла Мірандола? Яке становище займає людина у світі?
5. Що означає теза І. Канта: «Пізнання починається з розуму, але ним не обмежується?».
6. Які є формулювання категоричного імперативу Канта? Чи достатньо його для побудови етики?

Література

1. Нагірна проповідь Христа Режим доступу: https://pidru4niki.com/14711207/religiyeznavstvo/bibliya_noviy_zapovit_nagirna_propovid
2. Джованні Піко Делла Мірандола Промова про гідність людини» Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Giovanni_Pico_della_Mirandola/Promova_pro_hidnist_liudyny/
3. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу / Тарас Лютий. – К. : Темпора, 2019. – 384 с.
4. Расел Б. Історія західної філософії. Пер. з англ. Таращук П, Пісняк Ю. Фоліо, 2024.- 864 с.
5. Рьод В. Шлях філософії : з XVII по XIX століття : посібник / Вольфганг Рьод ; пер. з нім. В.М. Терлецького, О.І. Ведрова. – Київ : Дух і літера, 2009. – 386 с.
- 6.. Татаркевич В. Історія філософії. Т.3. Львів, 1999. – С. 333—343.

Семінарське заняття 4. Головні ідеї некласичної філософії до епохи постмодерну.

1. Особливості некласичного періоду філософування. Позитивіст О. Конта. Неопозитивізм та постпозитивізм.
3. Прагматизм та інструментальна концепція істини.
4. Марксизм: головні ідеї та наслідки поширення.
5. Філософія життя Ф. Ніцше. Обговорення уривків праці Ніцше Ф. «Весела наука».
- 6.. Психологія. Екзистенціалізм Ж.-П. Сартра.
7. Ідеї постмодерної філософії.

Питання для обговорення:

1. В чому відмінність класичної та некласичної філософії?
2. Що означає слово «позитивний» у контексті позитивізму?
3. Які стадії розвитку проходить людство за Контом?
4. Чому марксизм та загалом ліва ідеологія виявилася такою привабливою для багатьох людей?
5. Які джерела нігілізму за Ніцше?
6. Що означає теза Сартра Ж.-П. «Існування передує сутності»?
7. Свобода для людини є дар чи тягар?

Література:

1. Ніцше Ф. «Весела наука» <https://www.ukrplib.com.ua/world/printit.php?tid=3782&page=2> 1-10 част.).
2. Ворбертон Найджел Коротка історія філософії Наш формат, 2023. -224 с.

3. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу / Тарас Лютий. – К. : Темпора, 2019. – 384 с.
4. Расел Б. Історія західної філософії. Пер. з англ. Таращук П, Пісняк Ю. Фоліо, 2024.- 864 с.

Семінарське заняття 5. Українська філософія.

1. Особливості української філософії. Передумови виникнення та періодизація.
2. Діяльність братських шкіл. Навчання в Києво-Могилянській Академії.
3. Культура бароко та філософія Григорія Сковороди.
4. Філософія національної ідеї. Філософія Івана Франка.
5. Постаті та проблематика сучасної філософії в Україні.

Питання для обговорення:

1. *Що означає софійний тип філософування і чому він притаманний українській культурі?*
2. *Що таке кордоцентризм і як він проявляється в українській культурі?*
3. *Які риси притаманні бароковій культурі і чому саме на період бароко припадає найбільший розквіт української культури?*
4. *Які основні відмінності наводить Костомаров між двома народностями?*
5. *Які основні конфлікти можна прослідкувати у драмі Лесі Українки «Бояриня»?*

Література

1. Забужко Оксана «Моя найдовша подорож». Комора, 2022. – 168 с.
2. Історія української філософії. Хрестоматія. Упор. Кашуба М. Львів. Видавничий центр ЛНУ, 2004. 356 с.
3. Кримський. Софійні символи буття. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/naukma/Filos/2002_20/01_krymskyy_sb.pdf
4. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу. Хрестоматія. Львів. 2009. – С. 184-192.
5. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/chyph/chyph.htm>

Семінарське заняття 6. Людина як предмет філософського аналізу.

1. Історико-філософські підходи визначення поняття «людина». Дилеми погуманізму.
2. Екзистенціалізм про співвідношення сутності та існування, а також про свободу людини. Обговорення на основі прочитаного уривку праці Ж.-П. Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм».
3. Проблема сенсу людського буття. Зв'язок сенсу та щастя у людському житті (обговорення на основі уривку з праці Ювала Ноя Харарі "Sapiens. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього").

Питання до праці "Екзистенціалізм- це гуманізм":

1. *Що означає висловлювання, що в людині існування передує сутності?*
2. *Як слід розуміти висловлювання: «людина - це перш за все проект, котрий переживається суб'єктивно»?*
3. *Чому на людину покладено відповідальність за її існування?*

4. Що Сартр має на увазі, стверджуючи: «обираючи себе, ми обираємо інших людей»?
5. Яким чином екзистенціалізм перетворює людину на господаря своєї долі?
6. Чи завжди людям легко прийняти ту відповідальність, яка приходить разом із усвідомленням свободи?
7. Чому екзистенціалізм – це гуманізм, на думку Сартра, і якого гатунку це гуманізм?
8. Свобода для людини - це дар чи тягар?

Додаткові питання для обговорення до 3-го питання:

1. Якщо б людське життя тривало вічно, або принаймні 500 років, як би це вплинуло на розуміння сенсу життя?
2. Чи здатен гедонізм зробити людей щасливими? (Гедонізм – напрям етики, який вважає радість від фізичного задоволення найвищим благом і умовою щастя у житті).
3. Як питання щастя пов'язано із питанням сенсу людського життя?
4. Якщо ціль життя не досягнута – чи мало тоді життя людини сенс?
8. Якщо щастя – це біохімічний процес, чи допустимо регулювати його хімічними «таблетками щастя»?

Література:

1. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм –це гуманізм // Режим доступності <http://darkelly.info/work/PD/sartre.ukr.pdf> (починаючи з ст. 4. : «Атеїстичний гуманізм, представником якого є я, більш послідовний»)
2. Ювал Ной Харарі "Sapiens. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього" (с.470-520).
3. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу. – Харків: КСД, 2016. – С. 160.
4. Фромм Е. Бути чи мати // https://hromadolib.files.wordpress.com/2015/12/fromm_2010_have.pdf
5. Фромм Е. Мистецтво любити // КСД, 2017, - С. 192.
6. Сенека Моральні листи до Луцілія // Режим доступності

Семінарське заняття 7. Проблема пізнання у філософії.

1. Поняття знання, пізнання та інформація. Суб'єкт та об'єкт пізнання.
2. Гносеологічні позиції у філософії.
3. Види пізнання та їх визначальні характеристики.
4. Форми та рівні пізнання. Роль інтуїції у пізнанні.
5. Істина та її критерії. Види істини (кореспондента, когерентна, конвенційна, прагматична). Відмінність істини від правди. Поняття “постправа”.
6. Обговорення уривку праці Тома Ніколса “Диванні експерти” (Вступ + Розділ Другий “Як розмова стала виснажливою”)

Питання для обговорення уривку праці Тома Ніколса:

1. В чому проявляється смерть фаховості? Які чинники до цього явища привели?
2. Чому руйнуються стосунки між фахівцями та громадянами?

3. Чи є підстави вважати всі думки рівноцінними і вартими уваги? До чого це може привести?
4. Через які упередження стали виснажливими розмови між фахівцями та обивателями?
5. В чому суть ефекту Даннінга-Крюгера?
6. У чому полягає «підтверджувальне упередження»?
7. Які є способи боротися із підтверджувальним упередженням в середовищі науковців?
8. Чому теорії змови для людей є такими привабливими? Чи можливо подолати віру у теорію змови?
9. Як спрацьовує «упередження рівності»? В чому його небезпека?

Література:

1. Том Ніколс Диванні експерти. Як необмежений доступ до інформації робить нас тупішими (Як розмова стала виснажливою) / пер. З англ. Євгенія Кузнецова. – К. : Наш формат, 2019. – С. 51-77. Розділ другий! Зверніть увагу, що в різних форматах можуть бути різні сторінки.
2. Ніколас Карр Як смартфон захопив наш розум // <https://zbruc.eu/node/7237>
3. Ланюк Є. Пост-права, фейки та інформаційна війна // <https://varianty.lviv.ua/43429-yevhen-laniuk-post-pravda-feiky-ta-informatsiina-viina>
4. Сломен С. Ілюзія знання. Чому ми ніколи не думаємо на самоті // Yakaboo Publishing, 2018. – 344 с.
5. Куніос Дж., Біман М. Момент Еврики. Ага-реакції, творчий інсайт і мозок // #книголав, 2017. – 368 с.
6. Петрушенко В.Л. Гносеологія та епістемологія (Навчальний посібник) // Львів: Видавництво «Новий світ», 2020. – 209 с. Режим доступу: <http://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/Filosofia.-Hnoseolohiia-ta-epistemolohiia.pdf>

Семінарське заняття 7. Суспільство як предмет філософського аналізу. Глобалізаційні та цивілізаційні виклики перед сучасним людством.

1. Поняття «суспільство» у соціальній філософії. Соціальна структура суспільства.
2. Соціальний розвиток та соціальний прогрес. Формацийний та цивілізаційний (циклічна та хвильова модель) підходи до трактування суспільного розвитку. Складові соціального прогресу.
3. Глобалізація та перспективи глобалізаційного розвитку людства. Діяльність Римського клубу у вирішенні та постановці питань глобального розвитку. Поняття "сталого розвитку".
4. Аналіз ювілейної доповіді Римського клубу «*Come On! Капіталізм, короткозорість, населення і руйнування планети*».

Питання для обговорення доповіді Римського клубу:

1. Чи погоджуєтесь із думкою авторів доповіді, що порятунок світу залежить від зміни світогляду? Наскільки успішно і в який спосіб може бути реалізована така зміна?
2. Чим відрізняються одна від одної концепції «порожнього» і «повного світу»?
3. В яких сферах існують загрози для сучасного світу?
4. Які риси сучасного світогляду автори називають «патологічними»?
5. В яких областях необхідно досягти балансу? Яким, на їхню думку, має бути ставлення до релігії?
6. На яких принципах має базуватися освіта для майбутнього?

Література:

1.«COME ON!» - ЮВІЛЕЙНА ДОПОВІДЬ РИМСЬКОГО КЛУБУ // <http://vsvittranslate.blogspot.com/2017/12/come-on.html>

2. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – С. 47–63.

3. Рижак Л. Філософія сталого розвитку людства // Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. — 518 с.

4. Мічіо Кайку Межі майбутнього // Філософія як рефлексія духу : хрестоматія / Людмила Рижак. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С.489-497.

5. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу / Людмила Рижак. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С.603 -638 (Розділ 18. Глобалізація та перспективи сталого розвитку людства).